

EDUCATION AT A GLANCE 2020 TAUSTAMUISTIO

Suomalainen koulutus kansainvälisessä vertailussa

Jukka Haapamäki (opetus- ja kulttuuriministeriö)
Irma Garam, Teijo Koljonen, Hanna Laakso, Petra Packalen ja Paula Paronen (Opetushallitus)
Mika Tuononen (Tilastokeskus)

Sisällys

EDUCATION AT A GLANCE 2020 TAUSTAMUISTIO	1
Suomalainen koulutus kansainvälisessä vertailussa	1
Fokuksessa ammatillinen koulutus.....	4
Suomessa ammatillinen koulutus houkuttelee kaiken ikäisiä.....	4
Keskimääräistä useampi nuori valitsee Suomessa ammatillisen koulutuksen.....	5
Mahdollisuus jatko-opintoihin edistää ammatillisen koulutuksen vetovoimaa ja läpäisyä.....	6
Oppilaitosmuotoinen koulutus oppisopimuskoulutusta yleisempää, mutta raja-aita häilyvä	6
Tekniikan alalta valmistuu eniten opiskelijoita	7
Sukupuolella vahva yhteys koulutusvalintoihin	8
Sukupuoli yhteydessä myös opintojen etenemiseen	9
Ammatillinen koulutus vahvistaa työmarkkina-asemaa, mutta ei korkeakoulutuksen tavoin	9
Muita poimintoja koulutuksen seurantaindikaattoreista	11
Varhaiskasvatuksen kansainvälisen vertailun pulmia	11
Suomi yhä jäljessä 3-5-vuotiaiden lasten osallistumisasteessa.....	11
Varhaiskasvatusoikeuden vertailussa Suomi pärjää hyvin	12
Suomen sijoitus korkea-asteen koulutettujen vertailussa hiipunut, lyhyiden tutkintojen puuttuminen yksi selitystekijä	12
Kansainvälisten opiskelijoiden osuus on Suomessa kasvanut maltillisesti	13
Suomeen tulee keskimääräistä enemmän opiskelijoita Aasiasta sekä miesopiskelijoita	14
Koulutuksen moninaiset hyödyt.....	15
Koulutuksen kustannukset	15
Opiskelijakohtaiset kustannukset Suomessa Pohjoismaiden alhaisimmat	16
Koulutusmenojen suhteellinen osuus julkisista menoista Suomessa OECD-keskiarvon alapuolella	17
Opettajien palkkaerot liittyvät Suomessa enemmän koulutusasteeseen kuin työvuosiin	17
Rehtorit pärjäävät korkea-asteen koulutuksen saaneiden palkkavertailussa.....	18
Opettajien työaikavertailu haastavaa	19
Koronapandemia sulki kouluja kaikkialla mutta menetetty lähiopetusaika vaihtelee.....	19

Education at a Glance on OECD:n vuosittain julkaisema koulutuksen indikaattoriraportti. Raporttiin koottu mittava tieto mahdollistaa koulutusjärjestelmien tarkastelun ja vertailun lukuisista eri näkökulmista.

Julkaisu sisältää OECD-maiden vertailun lisäksi myös Brasiliaa, Venäjää, Argentiinaa, Kiinaa, Intiaa, Indonesiaa, Saudi-Arabiaa ja Etelä-Afrikkaa koskevia tietoja. Tarkasteluvuosi on 2018, ellei toisin mainita.

Säännöllisesti toistuvien perusindikaattorien lisäksi *Education at a Glance*ssa on vuosittain vaihtuva teema, joka näkyy erityisesti raportin johdannossa ja jonkin verran uusina indikaattoreina. Vuonna 2020 teemana on ammatillinen koulutus.

Uusi ja ajankohtainen näkökulma tämän vuoden *Education at a Glance*ssa on koronapandemia ja sen tuomat poikkeusolot. Raportissa on pyritty pohtimaan pandemian mahdollisia lyhyen ja pidemmän aikavälin vaikutuksia koulutukseen, oppimiseen ja osaamiseen.

Tähän muistioon on poimittu *Education at a Glance*n valtavasta aineistosta vain joitain Suomen kannalta kiinnostavia teemoja ja indikaattoreita. Tämän ja aiempien vuosien raportit taustatilastoihin johtavine linkeineen ovat vapaasti saatavilla OECD:n verkkosivuilla osoitteessa <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

Fokuksessa ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus jää kansainvälisissä tilastovertailuissa usein yleissivistävän ja korkeakoulutuksen varjoon. Luotettavien ja vertailukelpoisten indikaattorien luomiseen liittyy aina haasteita, mutta ammatillisen koulutuksen kohdalla haasteet ovat vielä tavallista suurempia järjestelmien suurien erojen takia. Kansainvälinen kiinnostus ammatillista koulutusta kohtaan on kuitenkin viime vuosina kasvanut, ja samalla on kasvanut myös vertailutiedon kysyntä.

Kiinnostus näkyy myös vuoden *Education at a Glance* -raportissa, jonka erityiseksi teemaksi on tänä vuonna valittu ammatillinen koulutus. Raportissa tarkastellaan muun muassa ammatilliseen koulutukseen osallistumista ja tutkinnon suorittamista, koulutuksen taloudellisia ja sosiaalisia hyötyjä sekä koulutukseen käytettyjä resursseja.

Raportin mukaan OECD-maat ovat lisänneet toisen asteen koulutustensa monimuotoisuutta. Toisen asteen opintojen monipuolistaminen nähdään vastauksena työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin ja ammatillisen koulutuksen kasvavaan kysyntään. Yleissivistävien ja ammatillisten tutkintojen tiukkoja raja-aitoja on asteittain madallettu ja pyritty kohti laaja-alaisempia kokonaisuuksia, jotka avaavat opiskelijoille joustavampia opintopolkuja jatko-opintoihin ja työmarkkinoille.

Education at a Glancen ammatillisen koulutuksen indikaattorit ulottuvat Suomen perusopetuksen yläluokkia vastaavalta ylemmältä perusasteelta (ISCED 2) alimmalle korkea-asteelle (ISCED 5). Noin kaksi kolmesta OECD-vertailun ammatillisen koulutuksen opiskelijasta opiskelee kuitenkin toisella asteella (ISCED 3). Suomessa ammatillinen koulutus on vielä selkeämmin painottunut toiselle asteelle, joten myös tässä muistiossa vertailu painottuu siihen.

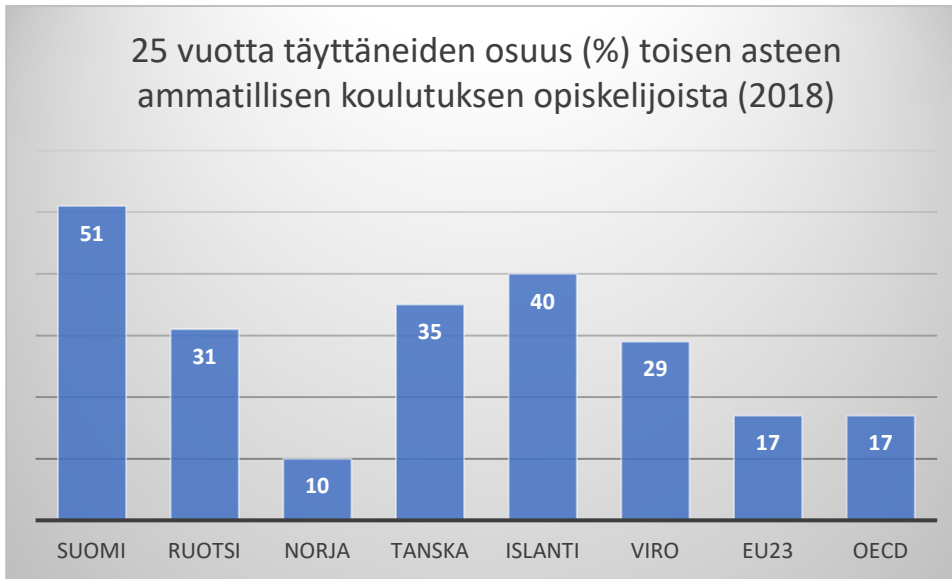
Suomessa ammatillinen koulutus houkuttelee kaiken ikäisiä

Suomessa ammatillinen koulutus on suosittua ja houkuttelee monipuolisesti eri ikäisiä opintojen pariin. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelee sekä perusopetuksen päättäneitä ensimmäistä tutkintoaan suorittavia nuoria että aikuisia, jotka haluavat päivittää osaamistaan ja kehittää taitojaan vastaamaan työelämän tarpeita.

Suomessa 72 % kaikista toisen asteen (ISCED 3) opiskelijoista opiskelee ammatillisessa koulutuksessa, vastaavan luvun ollessa OECD-maissa keskimäärin 42 %. Suomen korkea lukua selittää juuri aikuisopiskelijoiden määrä. Aikuisopiskelijoiden osuus on suuri myös Australiassa, Tanskassa, Irlannissa ja Uudessa Seelannissa. Näissä maissa vähintään 70 % opiskelijoista on yli 20-vuotiaita.

Aikuisopiskelijoiden määrä näkyy myös opiskelijoiden keskimääräisen iän vertailussa. Monissa maissa ammatillinen koulutus on käytännössä nuorten kouluttamista työmarkkinoille, jolloin opiskelijoiden keski-ikäkin on luonnollisesti alhainen.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden keskimääräinen ikä niin OECD:n kuin EU:nkin alueella on 21 vuotta. Suomessa opiskelijoiden keski-ikä on selvästi korkeampi: 28 vuotta. Australiassa, Irlannissa ja Uudessa Seelannissa opiskelijoiden keskimääräinen ikä ylittää jo 30 vuotta. Sen sijaan esimerkiksi Puolassa, Itävallassa ja Italiassa ammatilliseen koulutukseen mennään nuorena, opiskelijat ovat keskimäärin 17-vuotiaita.

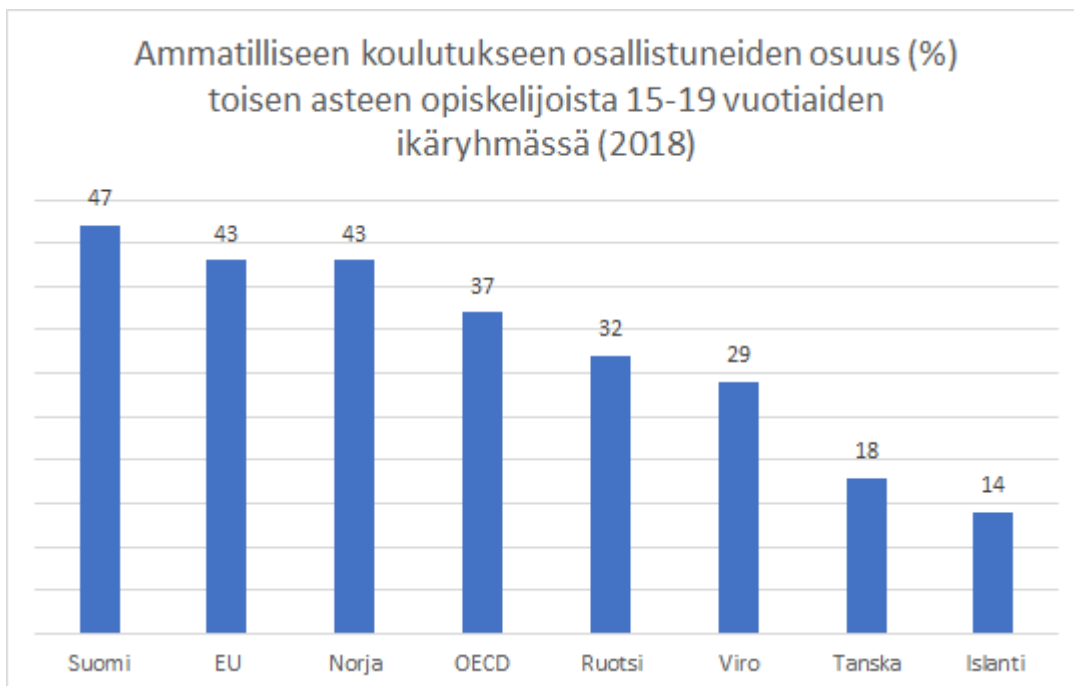

Lähde: Taulukko B7.1

Keskimääräistä useampi nuori valitsee Suomessa ammatillisen koulutuksen

Vertailukelpoisemmat luvut ammatilliseen koulutukseen osallistumisesta saadaan, kun tarkastelu rajataan nuoriin.

Ammatillinen koulutus on Suomessa myös nuorten keskuudessa kansainvälisesti verraten vetovoimainen vaihtoehto. 15-19-vuotiaista suomalaisista toisen asteen opiskelijoista lähes puolet (47 %) on ammatillisessa koulutuksessa. Tässä ikäryhmässä ammatillisen osuus on kuitenkin jo lähellä EU-keskiarvoa (43 %), eikä ero OECD:n keskiarvoonkaan (37 %) ole niin silmiinpistävä.

Lähde: Taulukko B1.2.

Nuorten ammatillisella koulutuksella on erityisen vahva asema esimerkiksi Itävallassa, Tšekissä ja Slovakiassa, joissa toisella asteella opiskelevista 15-19-vuotiaista noin 70 % suorittaa ammatillisia opintoja. Toisaalta esimerkiksi Islannissa, Irlannissa ja Tanskassa osuus jää selvästi alle viidenneksen. Etenkin Euroopan ulkopuolelta löytyy maita, joissa noin 10 % tai vielä vähemmän toisella asteella opiskelevista nuorista on valinnut ammatillisen suuntautumisen.

Eriaiset osallistumisluvut kertovat ammatillisen koulutuksen vetovoimasta eri maiden nuorten keskuudessa. Toisaalta luvut kertovat myös järjestelmiin liittyvistä eroista – siitä, kuinka paljon ja millaista koulutusta nuorille on ylipäätään tarjolla.

Mahdollisuus jatko-opintoihin edistää ammatillisen koulutuksen vetovoimaa ja läpäisyä

Yksi ammatillisen koulutuksen asemaa vahvistava tekijä Suomessa on sen tarjoama yleinen jatko-opintokelpoisuus. Monessa muussakin maassa ammatillinen koulutus avaa reitin työelämän lisäksi myös jatko-opintoihin. Ihan kaikkialla näin ei kuitenkaan ole.

Keskimäärin noin 70 % ammatillisen toisen asteen opiskelijoista OECD-maissa osallistuu koulutukseen, josta on suora väylä korkea-asteelle. Monesti jatkoväylä kulkee kuitenkin alimman korkea-asteen lyhyiden koulutusten (ISCED 5) kautta. Vain osassa maita ammatilliselta toiselta asteelta on mahdollista edetä Suomen tavoin suoraan kandidaattitasoisen eli alemman korkeakoulututkinnon suorittajaksi (ISCED 6).

Education at a Glancen mukaan mahdollisuus jatko-opintoihin vaikuttaa kannustavasti tutkinnon suorittamiseen. Vaikka ammatillisen koulutuksen läpäisy on vertailun maissa keskimäärin matalammalla tasolla kuin saman tason yleissivistävässä koulutuksessa, valmistuminen on kuitenkin todennäköisempää niissä koulutusohjelmissä, joilta on pääsy korkea-asteelle.

Suomessa toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkinto-opiskelijoista 78 % valmistuu viimeistään kahden vuoden kuluessa tutkinnon tavoiteajan jälkeen. Lukiokoulutuksessa vastaava osuus on 93 %. Läpäisyaste on kansainvälisesti verraten hyvä molemmissa koulutuksissa, sillä kansainvälinen keskiarvo on ammatillisessa koulutuksessa 70 % ja yleissivistävässä koulutuksessa 86 %. Kaikista maista ei kuitenkaan ole saatavilla läpäisyä koskevia tietoja.

Oppilaitosmuotoinen koulutus oppisopimuskoulutusta yleisempää, mutta raja-aita häilyvä

Ammatillisen koulutuksen tutkintojen rakenne vaihtelee huomattavasti maittain. *Education at a Glancen* tarkastelussa ammatillinen koulutus on jaoteltu oppilaitoksessa ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista yhdistävään koulutukseen (*school- and work-based programmes*) sekä oppilaitosmuotoiseen ammatilliseen koulutukseen. Kriteerinä ensin mainitulle on se, että yli 25 % opiskelusta tapahtuu työpaikalla. Tilastoluokituksessa tähän kategoriaan sijoittuu Suomesta oppisopimuskoulutus.

Oppisopimustyyppisen koulutuksen osuus OECD-maiden ammatillisesta koulutuksesta on keskimäärin 34 %. Maiden kesken on kuitenkin suuria eroja. Tanskassa, Latviassa, Hollannissa, Unkarissa ja Irlannissa kaikki ammatillisen toisen asteen opiskelijat ovat tällaisessa koulutuksessa, kun taas Suomessa oppisopimuksen osuus on 14 %. On huomattava, että joissakin maissa tähän ryhmään sisällytetään oppisopimuskoulutuksen lisäksi muutakin runsaasti työpaikalla oppimista sisältävää koulutusta. Monessa maassa taas kaikki ammatillinen koulutus luokitellaan oppilaitosmuotoiseksi.

Työpaikalla järjestettävän koulutuksen tarkkaan prosenttiosuuteen perustuva kahtiajako on ongelmallinen. Jaottelu ei tunnista sitä, miten paljon työpaikalla tapahtuvaa harjoittelua ja oppimista korostetaan muussakin ammatillisessa koulutuksessa, ei vain oppisopimuskoulutuksessa. Suomessa käytössä olevaa

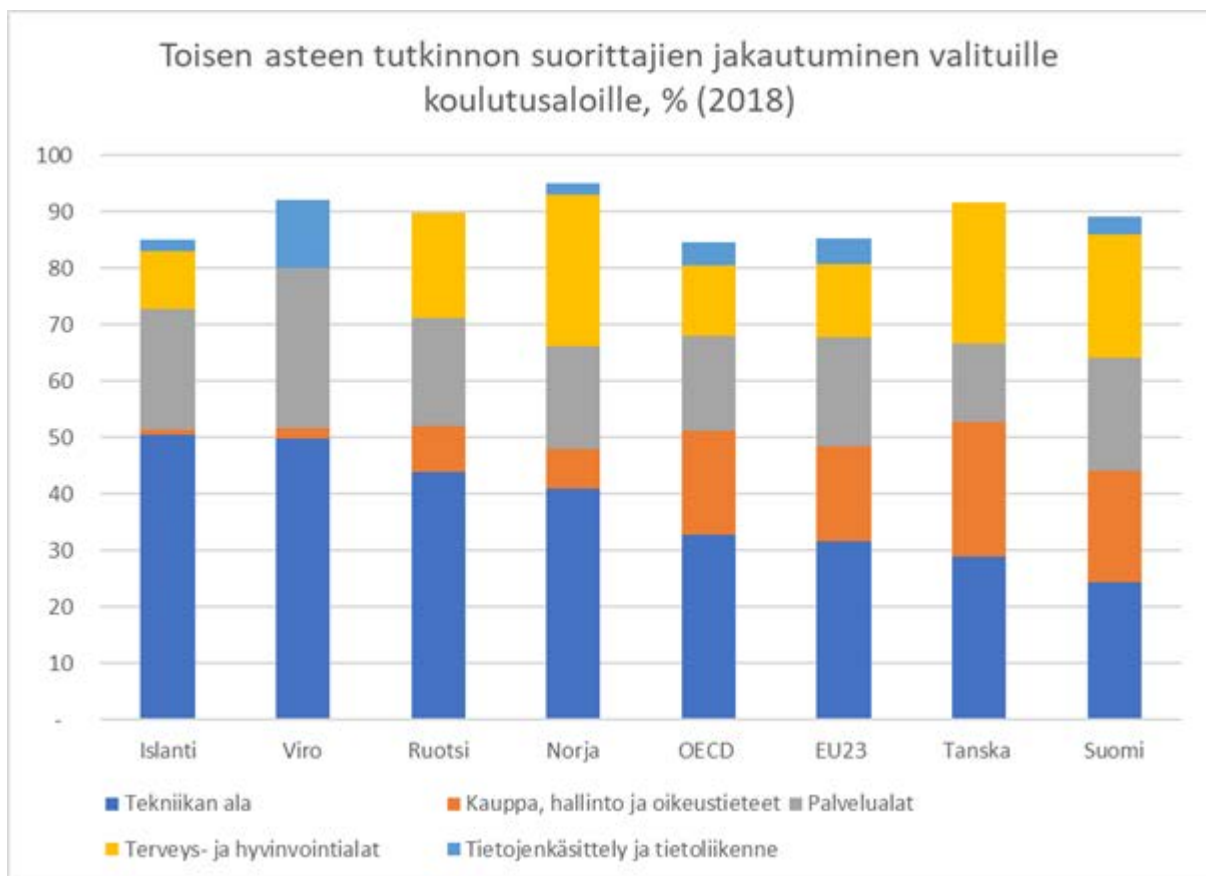
koulussopimukseen perustuvaa osaamisen hankkimista työpaikalla tällainen tarkastelu ei huomioi lainkaan.

Vielä pulmallisemmaksi määrittely muuttuu Suomen kannalta jatkossa, kun tarkasteluun tulee mukaan reformin jälkeinen ammatillinen koulutus. Nykymuotoinen ammatillinen koulutus painottaa entistä enemmän yksilöllisiä opintopolkuja ja osaamisperusteisuutta. Oppiminen tapahtuu joustavasti työpaikalla ja oppilaitoksissa, yhä enemmän myös virtuaalisissa oppimisympäristöissä. Tätä on vaikea sovittaa määritelmän tarkkoihin raameihin.

Tekniikan alalta valmistuu eniten opiskelijoita

Tekniikka on ylivoimaisesti suurin ammatillisen koulutuksen aloista. Keskimäärin 33 % OECD-maiden toisen asteen (ISCED 3) ammatillisen koulutuksen opiskelijoista valmistuu tekniikan alalta. Seuraavaksi suosituimpien, kaupan ja hallinnon sekä palvelualojen koulutuksen osuus on selvästi pienempi: 18 % ja 17 %. Neljänneksi suosituin on terveys- ja hyvinvointiala (13 %).

Suosituimpien alojen järjestys kuitenkin vaihtelee eri maissa. Virossa, Unkarissa ja Islannissa joka toinen toisen asteen ammatillinen tutkinto on tekniikan alalta. Suomessakin tekniikka on suosituin koulutusala. Osuus on kuitenkin selvästi pienempi (24 %) kuin OECD:ssä keskimäärin, ja terveys- ja hyvinvointialan tutkinnon suorittavien osuus on lähes yhtä suuri (22 %). Terveys- ja hyvinvointiala on vertailun kärjessä Irlannissa, Hollannissa, Espanjassa ja Iso-Britanniassa.

Lähde: Taulukko B7.4. Maat järjestetty tekniikan alan mukaan

Sukupuolella vahva yhteys koulutusvalintoihin

Education at a Glance tarkastelee ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuutta myös sukupuolinäkökulmasta.

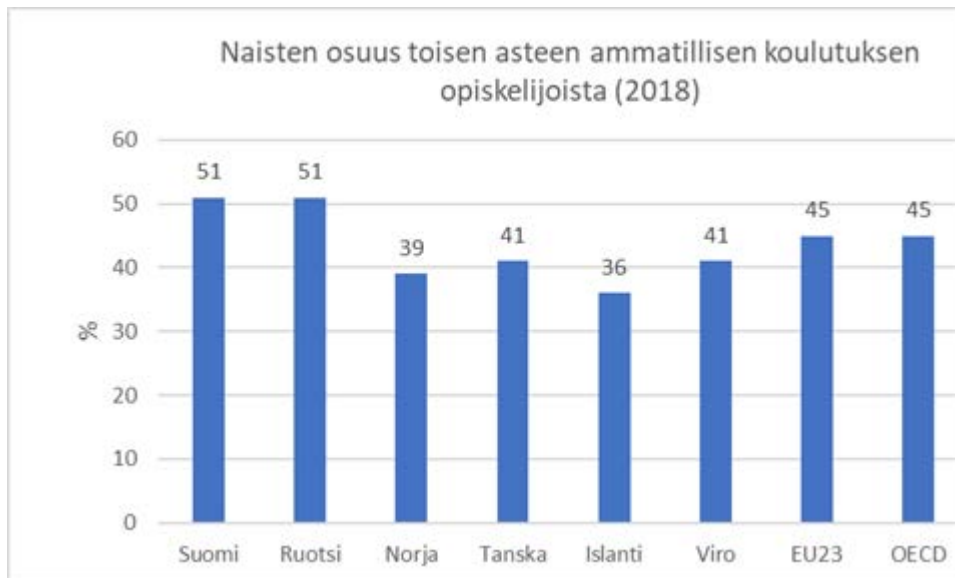
Koulutusvalintojen jyrkkä segregatio on tunnistettu haaste Suomessa. Koulutusvalintojen sukupuolittuneisuus ei ole kuitenkaan suomalainen erityispiirre vaan maailmanlaajuinen ilmiö.

Miehet ovat enemmistönä (55 %) toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa niin OECD- kuin EU-maissa. Esimerkiksi Saksassa, Islannissa, Norjassa ja Liettuassa naisten osuus jää jopa selvästi alle 40 %:n. Suomessa ammatillisessa koulutuksessa on suunnilleen yhtä paljon miehiä ja naisia, kun vertailuun otetaan kaikki opiskelijat, ei vain peruskoulun päättäneiden ikäluokka.

Vaikka ammatillinen koulutus on kokonaisuudessaan miesvaltainen, sukupuolijakauma vaihtelee alakohtaisesti. Alojen jakautuminen mies- ja naisvaltaisiin muistuttaa tilannetta Suomessa.

Tekniikan aloilla tutkinnon suorittaneista keskimäärin vain 13 % on naisia. Vastaavasti naiset ovat yliedustettuja terveys- ja hyvinvointialan tutkinnon suorittaneissa: naisten osuus on keskimäärin 81 %. Naisten osuus tutkinnon suorittaneista on Suomessa tekniikan aloilla 17 % ja terveys- ja hyvinvointialalla 83 %. Naisten osuus on terveys- ja hyvinvointialalla yli kolme neljäsosaa tutkinnon suorittaneista kaikissa maissa lukuun ottamatta Ruotsia ja Latviaa. Näissäkin maissa miehiä on alle 30 % tutkinnon suorittajista. Palvelualoilla tutkinnon suorittaminen sen sijaan jakautuu melko tasaisesti naisten ja miesten kesken.

Useimmissa OECD:n jäsen- ja kumppanimaissa sukupuolten välinen kuilu on ajan myötä keskimäärin vain kasvanut. Kun 55-64-vuotiaiden ryhmässä naisten osuus ammatillisen koulutuksen korkeimpana koulutuksenaan suorittaneista on vielä 46 %, 25-34-vuotiaiden ryhmässä osuus on enää 42 %. Suomessa osuudet ovat 48 % ja 42 %. Tässäkin tapauksessa keskiarvo kätkee kuitenkin taakseen erilaisia kehityskulkuja. Esimerkiksi Islannissa ja Iso-Britanniassa naisten ammatillinen koulutus on yleistynyt nuoremmissa ikäluokissa.

Lähde: Taulukko B7.1

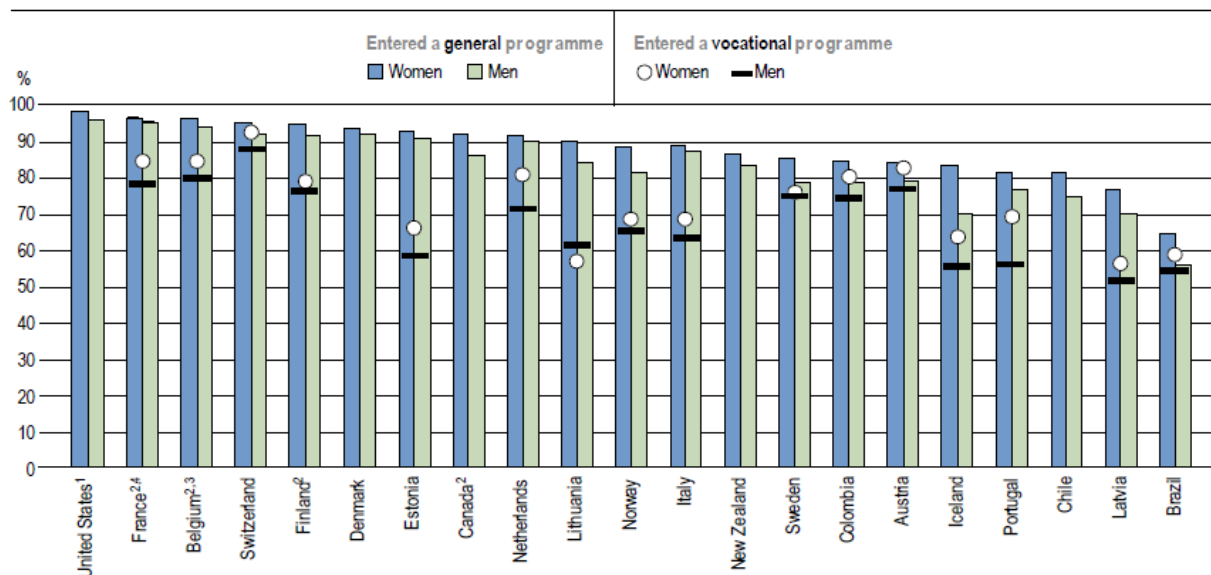
Sukupuoli yhteydessä myös opintojen etenemiseen

Sukupuoli on yhteydessä myös opintojen läpäisyyn. Läpäisyaste kuvaa osuutta opiskelijoista, jotka aloittavat tutkinto-ohjelman ja valmistuvat tietyn ajan kuluessa.

Kaikissa niissä maissa, joista läpäisy tieto on saatavilla, naiset saavat miehiä useammin ja nopeammin toisen asteen opintonsa päätökseen. 76 % naisista ja 68 % miehistä valmistui tavoiteajassa. Naisten etumatka on yli 10 prosenttiyksikköä esimerkiksi Norjassa ja Islannissa. Molemmilla sukupuolilla läpäisyaste paranee, kun tavoiteaikaan lisätään kaksi vuotta. Tuolloin tutkinnon suorittamisaste oli naisilla 84 % ja miehillä 78 %. Tutkinnon suorittamisen venyminen on siis tavallisempaa miehillä kuin naisilla.

Useimmissa maissa naisten läpäisyaste on parempi riippumatta siitä, tarkastellaanko ammatillista vai yleissivistävää toisen asteen koulutusta. Osassa maita naisten etumatka kuitenkin katoaa ammatillisen koulutuksen puolella.

Figure B3.11. Completion rate of upper secondary education within the theoretical duration plus two years, by gender and programme orientation at entrance (2018)

1. Year of reference 2013 for the theoretical duration and 2015 for the theoretical duration plus two years.

2. Year of reference 2017.

3. The data only refer to the Flemish Community.

4. The standard errors are included when data are provided through a survey.

Countries are ranked in descending order of the completion rates of women who entered a general programme.

Source: OECD (2020). OECD (2020), Table B3.1. See Source section for more information and Annex 3 for notes (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

StatLink <https://doi.org/10.1787/888934163610>

Ammatillinen koulutus vahvistaa työmarkkina-asemaa, mutta ei korkeakoulutuksen tavoin

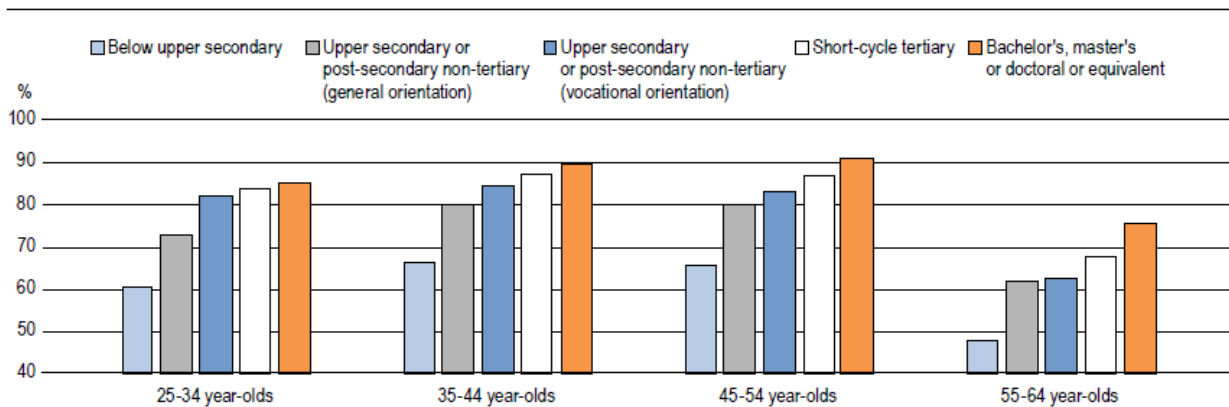
Koulutus kannattaa -iskulause ei rakennu tyhjän päälle. Koulutuksen hyödyistä yksilön työuralle on yhä enemmän todistusaineistoa. Yleisesti ottaen yksilön työmarkkina-asema paranee koulutustason noustessa. Vastaavasti tutkinnon puuttuminen lisää huomattavasti esimerkiksi työttömyysriskiä. Maiden kesken on kuitenkin merkittäviä eroja siinä, kuinka suuri koulutuksen tuoma etu työmarkkinoilla on. Ei myöskään ole yhdentekevää, minkälaisesta koulutuksesta on kyse.

Education at a Glance mukaan ammatillisen koulutuksen järjestelmät, joissa työpaikalla tapahtuvan oppimisen rooli on vahva, koulutuksen tuottama hyöty työmarkkinoilla on usein keskimääräistä suurempi. Ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllisyys saattaa jopa ylittää korkeakoulutettujen.

Yleisesti ottaen ammatillisen tutkinnon tuottama hyöty ei kuitenkaan näyttäisi kasvavan työuran myötä. Ammatillisen tutkinnon (ISCED 3-5) suorittaneiden työllisyysprosentti on 45-54-vuotiaiden ikäryhmässä samalla tasolla (82 %) kuin 25-34-vuotiaiden joukossa (83 %). Korkeakoulutuksen tuoma hyöty muuhun koulutukseen verrattuna sen sijaan vahvistuu iän myötä. Palkkoja vertaillessa korkeakoulutuksen tuoma etumatka on vielä selvempi.

Figure A3.2. Employment rates, by age group, educational attainment and programme orientation (2019)

OECD average

Note: The share of adults with a given educational attainment varies across age groups. See Indicator A1 for more information.

Source: OECD (2020), Education at a Glance Database, <https://stats.oecd.org/>. See Source section for more information and Annex 3 for notes (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

StatLink <https://doi.org/10.1787/888934162261>

Työmarkkinanäkymät ovatkin osaltaan saattaneet vaikuttaa ammatillisen koulutuksen suosion laskuun joissain OECD-maita. Toisen asteen ammatillisen tutkinnon korkeimpana koulutuksenaan suorittaneiden osuus 25-34-vuotiaiden joukossa on 21 %, kun kolme vuosikymmentä vanhempien ikäluokassa osuus on 26 %. Korkeakoulutuksen asema on vastaavasti vahvistunut. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on nuoremmissa ikäluokassa 17 prosenttiyksikköä enemmän (45 % vs. 28 %). Nuorten ja keski-ikäisten tutkinto-osuuksia vertailemalla ei kuitenkaan suoraan voi tehdä johtopäätöksiä ammatillisen koulutuksen suosiosta, sillä osa aikuisista suorittaa tutkinnon vasta myöhemmällä iällä.

Toisaalta maat, joissa on vahva ja toimiva ammatillisen koulutuksen järjestelmä, osoittavat, että ammatillinen koulutus voi tarjota sekä tehokkaan väylän työmarkkinoille että mahdollisuuksia jatkuvaan osaamisen päivittämiseen. *Education at a Glance* mukaan työelämäyhteyksien ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen vahvistaminen ovat keinoja vahvistaa ammatillisen koulutuksen vetovoimaa. Koronapandemiakin voi osaltaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen asemaa. Pandemia teki näkyväksi, miten monet yhteiskunnan ja talouden toiminnan kannalta kriittiset palvelut ovat riippuvaisia ammatillisesta koulutuksesta.

Muita poimintoja koulutuksen seurantaindikaattoreista

Varhaiskasvatuksen kansainvälisen vertailun pulmia

Varhaiskasvatuksen kansainväliseen vertailuun tuo omat haasteensa kansainvälinen tilastoluokitus ISCED (*International Standard Classification of Education*) ja käsitteistö, jotka taipuvat joiltain osin huonosti suomalaisen järjestelmän kuvaukseen. OECD:nkin tarkastelussa lähtöolettamuksena on kahtiajako alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatukseen (*early childhood educational development*, ISCED 01) ja kolme vuotta täyttäneiden esiopetukseen (*pre-primary education*, ISCED 02). Varhaiskasvatukseen osallistumista vertaillaan usein 3-5-vuotiaiden ikäluokassa johtuen siitä, että useimmissa maissa lapset ovat viimeistään kuusivuotiaana koulussa. Suomalainen esiopetus jää tällöin tarkastelun ulkopuolelle. Myös suomalainen moniammatillinen henkilöstörakenne on vaikea sovittaa vertailuun, joka tunnistaa vain kaksi kategoriaa: opettajat (*teachers*) ja avustajat (*teacher aides*).

Suomi yhä jäljessä 3-5-vuotiaiden lasten osallistumisasteessa

Varhaiskasvatuksen moninaiset hyödyt niin lapsen oppimiselle, kehitykselle ja hyvinvoinnille kuin naisten työmarkkinaosallistumisellekin tunnustetaan yhä laajemmin. Tämä näkyy myös siinä, miten eri maissa on panostettu varhaiskasvatuspalveluiden ja osallistumisen laajentamiseen.

Suomessa eniten näkyvyyttä saanut varhaiskasvatuksen kansainvälinen vertailuluku on osallistumisaste. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nosto on ollut jo useita vuosia koulutuspoliittisena tavoitteena, mutta 3-5-vuotiaiden ikäluokassa Suomi jää edelleen kansainvälisen keskiarvon alapuolelle. Varhaiskasvatukseen osallistuu meillä 82 % ikäluokasta OECD-keskiarvon ollessa 88 %.

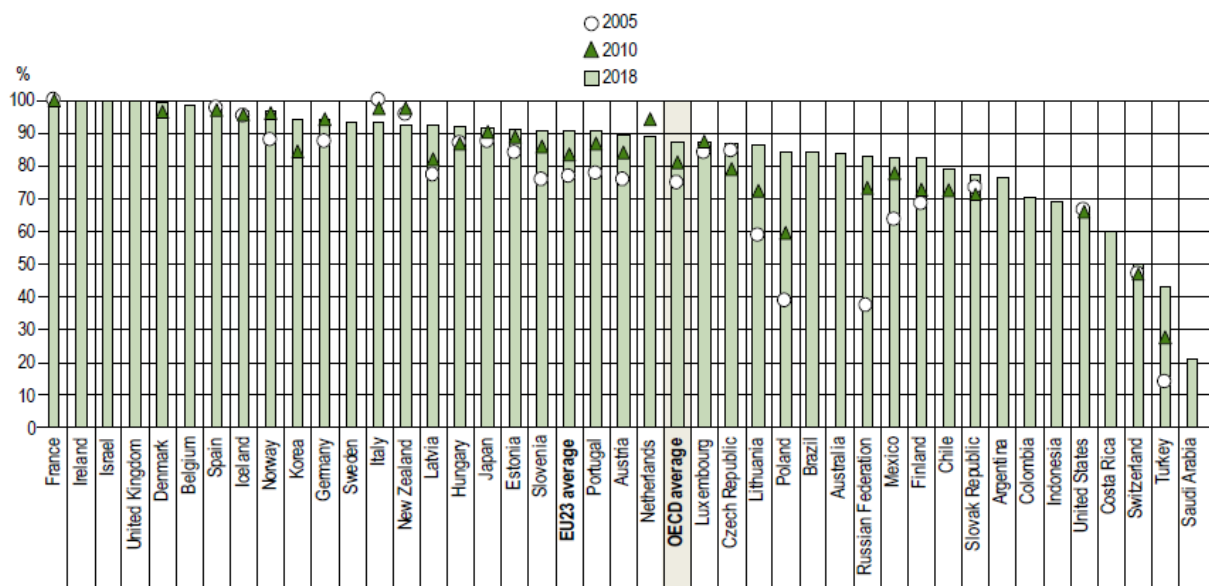
Monessa Euroopan maassa, esimerkiksi Ranskassa, Irlannissa, Iso-Britanniassa ja Tanskassa, kaikki lapset ovat jo tässä vaiheessa varhaiskasvatuksessa tai kouluopetuksessa. Myös Norjassa ja Ruotsissa varhaiskasvatuksen osallistumisaste on tuntuvasti Suomea korkeampi, yli 90 %. OECD:n eurooppalaisista jäsenmaista vähäisempää osallistuminen on Slovakiassa, Sveitsissä ja Turkissa. Viimeksi mainitussa vain runsaat 40 % 3-5-vuotiaista lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen.

Maissa, joissa 3-5-vuotiaiden osallistumisaste on tällä hetkellä 100 % tai lähellä sitä, se oli samalla tasolla jo vuonna 2005. Monessa maassa osallistuminen on kuitenkin lisääntynyt merkittävästi vuosikymmenen alun jälkeen. Erityisen nopeaa muutos on ollut esimerkiksi Puolassa ja Venäjällä, joissa 3-5-vuotiaiden osallistumisaste oli 2005 vielä alle 40 %. Nykyään molemmat maat ovat vertailussa vähän Suomea edellä. Suomen edelle kirineisiin maihin kuuluu myös Liettua, jossa osallistuminen jäi vielä 2005 alle 60 %:n.

Myös Suomessa varhaiskasvatukseen osallistuminen on vuosituhannen alun jälkeen kasvanut, mutta maltillisemmin. Vertailuasetelma rajaa harmillisesti ulkopuolelle kuusivuotiaat, jolloin Suomessa koko ikäluokka osallistuu esiopetukseen. Muutoin vertailun maissa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta koko ikäluokka on koulutuksen piirissä viimeistään viisivuotiaana.

Figure B2.2. Change in enrolment rates of children aged 3 to 5 years (2005, 2010 and 2018)

Early childhood education (ISCED 0) and primary education

Countries are ranked in descending order of the enrolment rates of 3-5 year-olds in 2018.

Source: OECD (2020), Table B2.2. See Source section for more information and Annex 3 for notes (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

Varhaiskasvatusoikeuden vertailussa Suomi pärjää hyvin

Tilanne näyttää toisenlaiselta, jos vertailukohtaksi otetaan nuorimmat ikäluokat. Yksivuotiaista varhaiskasvatuksessa oli vuonna 2018 sama osuus kuin OECD:ssä keskimäärin: 34 %. Suomalaisten kaksivuotiaiden osallistumisaste (63 %) oli jo selvästi OECD-keskiarvon (46 %) yläpuolella. Suomessa kuitenkin kaikilla lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen. Useimmissa maissa oikeus varhaiskasvatukseen alkaa myöhemmin kuin Suomessa, jolloin vanhempien on löydettävä muita hoitoratkaisuja perheen pienimmille.

Yksityisillä palveluntarjoajilla on OECD-alueella vahva asema ennen kaikkea pienimpien lasten varhaiskasvatuksessa. Yli puolet alle kolmevuotiaista on yksityisessä varhaiskasvatuksessa, kun Suomessa osuus on alle neljännes. Kouluikää lähestyessä yksityisen varhaiskasvatuksen rooli pienenee. 3-vuotiaiden ja tätä vanhempien lasten yksityisen varhaiskasvatuksen osuus on keskimäärin noin kolmannes, Suomessa noin 13 %.

Suomen sijoitus korkea-asteen koulutettujen vertailussa hiipunut, lyhyiden tutkintojen puuttuminen yksi selitystekijä

Korkea-asteen koulutuksen osalta *Education at a Glancen* seuratuin indikaattori on korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus eri maissa.

OECD:n keskiarvo jatkaa nousuaan ja oli vuonna 2019 yhteensä 45 % ikäluokassa 25-34 –vuotiaat. Myös Suomen osalta 25-34 –vuotiaiden korkea-asteella koulutettujen osuus on ollut nousussa verrattuna vuoteen 2009, mutta kasvu ei ole ollut yhtä nopeaa kuin OECD-maissa keskimäärin. Vuonna 2019 Suomessa 42 % ikäluokasta 25-34 –vuotiaat oli saanut korkea-asteen koulutuksen. Korkea-asteen koulutus tarkoittaa Suomessa vähintään opistoasteen koulutuksen saaneita, eli sisältää sekä ammattikorkeakoulututkinnot että yliopistojen kandidaatin ja maisterin tutkinnot. Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että 50 % ko.

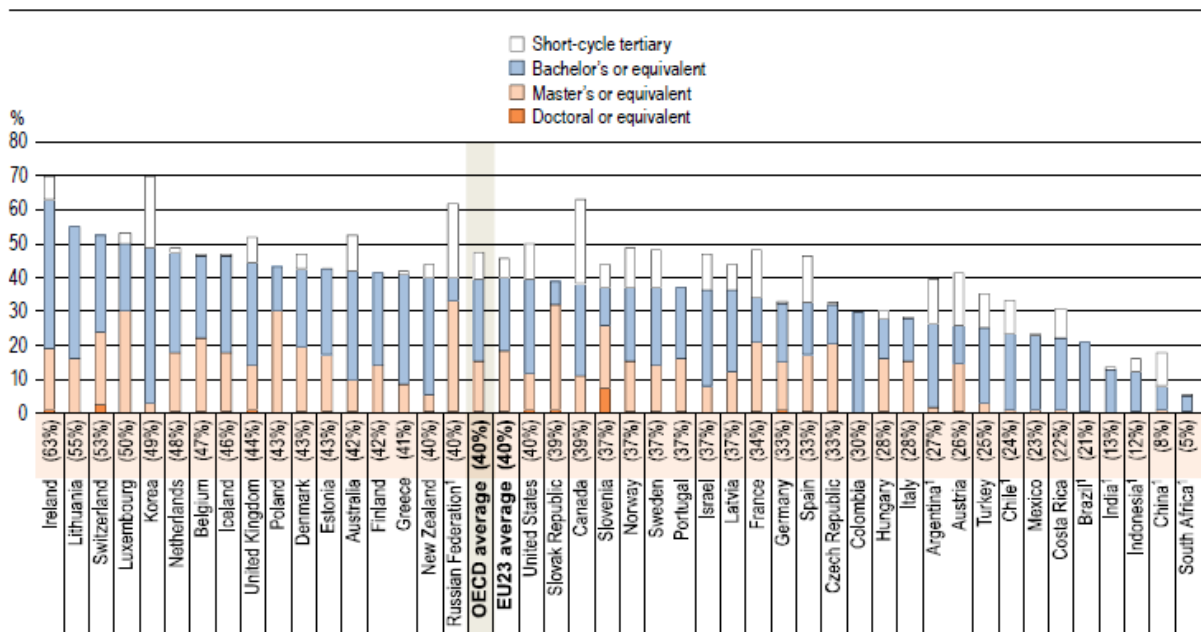
ikäluokasta on suorittanut korkea-asteen tutkinnon vuoteen 2030 mennessä. Nykyisellä koulutusasteen nousutahdilla tavoitteen saavuttaminen vaikuttaa jossain määrin haasteelliselta.

Eri maiden koulutusjärjestelmät eroavat toisistaan monin tavoin. Yksi erottava tekijä on ”short-cycle tertiary” koulutuksen olemassaolo. Näillä lyhyillä korkea-asteen tutkinnoilla on eri maissa erilainen profiili, mutta pääsääntöisesti ne ovat ammatillisesti suuntautuneita tutkintoja, jotka erottuvat muista korkea-asteen tutkinnoista erityisesti niiden pituuden osalta. Joissain maissa lyhyet korkea-asteen tutkinnot ovat myös merkittäviä korkea-asteelle siirtymisen tutkintoja. Esimerkiksi Tanskassa 25 % ensikertaisista korkea-asteen uusista opiskelijoista aloittaa ko. tutkintotyypissä.

EAG:ssa tuodaan esille, että lyhyet korkeakoulututkinnot toimivat joissain maissa tapoina reagoida nopeasti muuttuviin työmarkkinoihin ja tuoda lisäkoulutusta sitä tarvitseville. Suomen koulutusjärjestelmässä ei ole olemassa lyhyitä korkea-asteen tutkintoja.

Tämän vuoden EAG:ssa väestön koulutustasoa on esitetty myös kuviolla, jossa maat on laitettu järjestykseen sen mukaan kuinka suuri osuus 25-34 –vuotiaista on suorittanut muun korkea-asteen tutkinnon kuin lyhyen korkea-asteen tutkinnon. Tässä tarkastelussa Suomi sijoittuu OECD-keskiarvon paremmalle puolelle.

Figure A1.6. Share of 25-34 year-olds with tertiary education, by level of tertiary education (2019)

Note: Some categories might be included in other categories. Refer to Table A1.1 for more information. The percentage in parentheses represents the share of 25-34 year-olds adults with a bachelor's, master's or doctoral or equivalent degree.

1. Year of reference differs from 2019. Refer to the source table for more details.

Countries are ranked in descending order of the percentage of 25-34 year-olds with a bachelor's, master's or doctoral or equivalent degree, which is included in the parentheses in the country data labels.

Source: OECD (2020), Table A1.1. See Source section for more information and Annex 3 for notes (<https://doi.org/10.1787/69096873-en>).

Kansainvälisten opiskelijoiden osuus on Suomessa kasvanut maltillisesti

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä maailmalla kasvaa edelleen. Suomessa kansainvälisten opiskelijoiden eli edeltävän toisen asteen tutkinnon ulkomailla suorittaneiden osuus korkea-asteen opiskelijoista on OECD-tilastojen mukaan kasvanut neljässä vuodessa (2014-2018) prosenttiyksikön (7 - 8 %). Edellisestä tilastovuodesta 2017 määrä ja osuus eivät sen sijaan ole juuri kasvaneet. Suomessa otettiin käyttöön lukuvuosimaksut EU/Eta-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille vuonna 2017, mikä on voinut hillitä

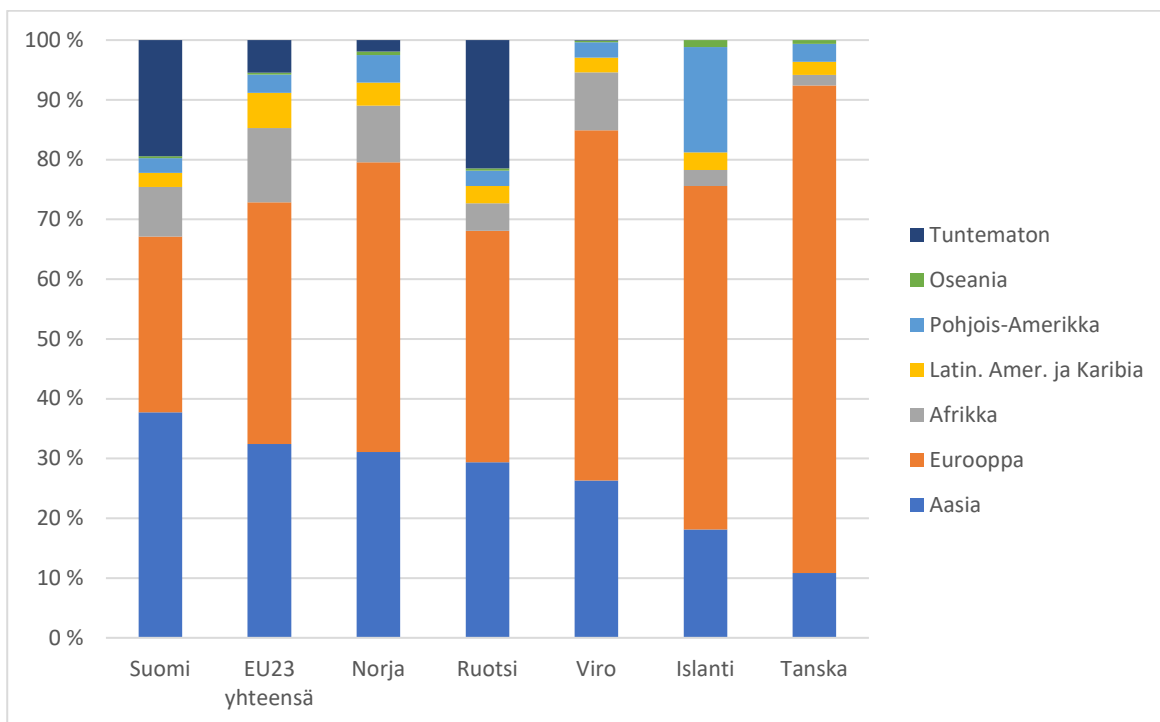
kasvua. Suomessa kansainvälisten opiskelijoiden osuus on yli OECD:n keskiarvon (6 %) ja suurempi kuin Ruotsissa (7 %) tai Norjassa (4%), mutta pienempi kuin Tanskassa (11 %) ja Virossa (10 %).

Maailmanlaajuinen Covid19-pandemia on sulkenut maiden rajoja sekä siirtänyt opetusta kampuksilta verkkoon. Tällä on suuri vaikutus kansainväliseen opiskelijaliikkuvuuteen, sillä se vähentää korkea-asteen opiskelijoiden mahdollisuuksia ja halukkuutta opiskella ulkomailla. Pandemia voi heikentää myös kohdemaiden ja korkeakoulujen taloutta erityisesti niissä tapauksissa, joissa ulkomaisten opiskelijoiden lukuvuosimaksut muodostavat merkittävän tulonlähteen.

Moni OECD-maa vastaanottaa enemmän kansainvälisiä opiskelijoita ulkomailta kuin mitä niiden omat opiskelijat lähtevät ulkomaille. Näin on myös Suomen laita: 4 % suomalaisista tai Suomessa toisen asteen pohjatutkinnon tehneistä korkea-asteen opiskelijoista opiskelee Suomen rajojen ulkopuolella. Vastaava ulkomailla opiskelevien osuus on Tanskassa vain 2 %, Ruotsissa 4 %, Norjassa 6 %, Virossa 8 % ja Islannissa peräti 17 %. Islannissa ja Norjassa ulkomaille opiskelemaan lähtö on yleisempää kuin maahan opiskelemaan tulo.

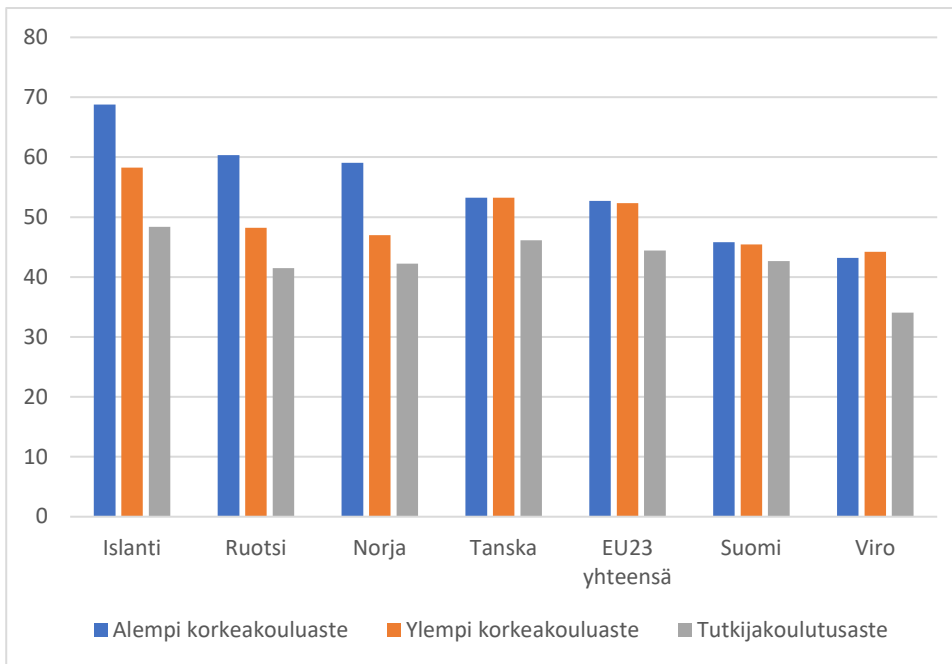
Suomeen tulee keskimääräistä enemmän opiskelijoita Aasiasta sekä miesopiskelijoita

Suomeen tulee kansainvälisiä opiskelijoita Aasiasta enemmän kuin EU23-maihin keskimäärin tai muihin Pohjoismaihin ja Viroon. Vastaavasti Suomeen tulee vähemmän opiskelijoita muista Euroopan maista. Toisaalta Suomessa opiskelevissa on paljon lähtömaanosaltaan tuntemattomia.

Kuvio B6.3 Kansainväliset ja ulkomaalaiset opiskelijat lähtömaanosan mukaan Suomessa, EU23-maissa, muissa Pohjoismaissa ja Virossa

Suomessa kansainvälisten opiskelijoiden joukossa on keskimäärin vähemmän naisia kuin naapurimaissa tai EU23-maissa yhteensä. Tyypillisesti naisten osuus on suurin alemmalla korkeakouluasteella eli Suomessa ammattikorkeakoulututkintoon tai alempaan korkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa ja laskee ylemmillä opintoasteilla.

Kuvio B6.5 Naisten osuus kansainvälisistä ja ulkomaalaisista opiskelijoista eri koulutusasteilla Suomessa, muissa Pohjoismaissa, Virossa ja EU23-maissa

Koulutuksen moninaiset hyödyt

Koulutustasolla on merkitystä työllistymiseen kaikissa OECD-maissa. Nuorilla aikuisilla (25-34 –vuotiaat) OECD-maissa keskimäärin ilman toisen asteen koulutusta olevien työllisyysaste on 61 %, toisen asteen koulutuksen omaavien työllisyysaste on 78 % ja korkea-asteen koulutuksen omaavien työllisyysaste on 85 %. Suomen luvut ovat toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksen omaavien osalta lähes samat kuin OECD-keskiarvo, mutta huomionarvoista, on että ilman toisen asteen koulutusta olevien työllisyysaste on Suomessa vain 49 %, eli huomattavasti OECD-maiden keskiarvon alapuolella.

Koulutuksen hyödyt eivät rajoitu taloudellisiin hyötyihin, vaan hyödyt ovat myös sosiaalisia ja terveydellisiä. Koulutustausta näkyy esimerkiksi vastauksessa kysymykseen siitä, kokeeko vastaaja omaavansa vaikutusmahdollisuuksia valtion toimintaan. OECD-maissa keskimäärin 52 % korkea-asteen koulutuksen omaavista vastasi ko. kysymykseen myönteisesti (Suomessa myös 52 %), mutta ilman toisen asteen koulutusta olevista vain 26 % vastasi kysymykseen myönteisesti (Suomessa 21 %).

Koulutuksen kustannukset

Uusimmat koulutukseen liittyvät talousluvut *Education at a Glance 2020* -julkaisussa koskevat vuotta 2017. Taloustiedot saadaan viiveellä, sillä tietojen keruu kaikista OECD-jäsen ja partnerimaista on hidasta johtuen muun muassa maiden vaihtelevista tilastointijärjestelmistä. Kustannustiedot on julkaisussa ilmaistu USA:n dollareina ja eri maiden valuutat on muutettu ostovoimaltaan yhtä suuriksi ostovoimapariteetin avulla (*PPP, purchasing power parities*).

Suomessa päätettiin merkittävistä koulutusleikkauksista vuonna 2015. Leikkauksia toteutettiin asteittain, joten ne eivät heti näkyneet tilastoissa. Tämän vuoden EAG-raportissa Suomessa tehdyt leikkaukset tulevat selvästi esiin. Julkaisussa tarkastellaan koulutuksen kustannusten muuttumista viisivuotisjaksolla vuodesta 2012 vuoteen 2017. Valtaosassa maita koulutukseen käytettävät varat kasvoivat niiden vuosien aikana, mutta Suomessa suuntaus oli päinvastainen.

Opiskelijakohtaiset kustannukset Suomessa Pohjoismaiden alhaisimmat

Yksi mittari koulutuksen kustannusten maiden väliseen vertailuun on tarkastella vuosittaisia kustannuksia yhtä oppilasta/opiskelijaa kohden. Kustannusten suuruudesta ei voi suoraan vetää johtopäätöksiä koulutuksen tuloksellisuudesta, sillä tuloksellisuuden kannalta ratkaisevinta on resurssien kohdentaminen oikeisiin kohteisiin tehokkaasti ja vaikuttavasti.

Oppilaskohtaisiin kustannuksiin vaikuttavat monet tekijät, muun muassa opettajien palkat, opetusvelvollisuustunnit, eläkejärjestelmä, oppilasmäärä, oppituntien määrä, opetusmateriaalin ja tilojen kustannukset sekä koulutuslinja (yleissivistävä/ammattillinen).

Keskimääräinen kustannus perus-, toisen- ja korkea-asteen oppilaitoksissa Suomessa oli 11 637 dollaria yhtä opiskelijaa kohden vuonna 2017. Summa oli Pohjoismaiden alhaisin, mutta jonkin veran sekä EU23 että OECD-maiden keskiarvojen yläpuolella.

Opiskelijakohtainen kustannus perusopetuksesta korkea-asteen koulutukseen 2017	
Maa	USD
Norja	16 644
Ruotsi	14 505
Islanti	13 819
Tanska	13 499
Suomi	11 637
EU23 keskiarvo	11 515
OECD keskiarvo	11 231
Viro	8 946
PPP (purchasing power parities), taulukko C1.1	

Keskimääräiset kustannukset yhtä oppilasta/opiskelijaa kohden kasvoivat lähes kaikissa OECD-maissa vuodesta 2012 vuoteen 2017 kasvun ollessa keskimäärin 1,3 % vuosittain. Opiskelijamäärä pysyi samalla aikavälillä keskimäärin lähes muuttumattomana. Suomessa, ja kolmessa muussa maassa opiskelijakohtaiset kustannukset laskivat. Vuosittainen lasku Suomessa oli keskimäärin 1,5 % opiskelijaa kohden, samaan aikaan opiskelijamäärä kasvoi 0,4 % vuosittain.

Jos tarkastellaan oppilaskohtaisia kustannuksia perus- ja toisella asteella ilman korkea-asteen koulutusta, niin Suomessa kustannukset laskivat vuosittain keskimäärin 1,0 % vuosien 2012 ja 2017 välillä. OECD-maissa suuntaus oli päinvastainen ja kustannukset kasvoivat keskimäärin 1,4 % oppilasta kohden.

Vastaavasti korkea-asteen koulutuksessa opiskelijakohtaiset kustannukset kasvoivat OECD-maissa vuosittain keskimäärin 0,4 % vuodesta 2012 vuoteen 2017. Suomi oli jälleen poikkeus, sillä meillä kustannukset laskivat keskimäärin 2,7 % opiskelijaa kohden vuodessa. Keskimääräiset opiskelijakohtaiset kustannukset laskivat myös 12 muussa maassa. Kustannusten laskun syynä oli useimmissa maissa

opiskelijamäärän nopea kasvu. Tämä ei kuitenkaan selitä opiskelijakohtaisten kustannusten laskua Suomessa, sillä opiskelijamäärä kasvoi meillä maltillisesti, keskimäärin 0,5 % vuosittain.

Koulutusmenojen suhteellinen osuus julkisista menoista Suomessa OECD-keskiarvon alapuolella

EAG-raportti kerää tiedot myös siitä, kuinka suuri osuus julkisista varoista kussakin maassa käytetään koulutukseen. Maiden osuudet ovat suuntaa antavia, eikä niitä voi suoraan verrata toisiinsa, sillä erityisesti korkea-asteen koulutusta rahoitetaan myös yksityisin varoin ja sen osuus vaihtelee maiden välillä suuresti. Vuonna 2017 keskimäärin 29 % korkea-asteen koulutuksen rahoituksesta OECD-maissa tuli yksityiseltä taholta, Suomessa osuus oli 4 %.

Koulutukseen – perusopetuksesta korkeakoulutukseen – käytettiin OECD-maissa keskimäärin noin 11 % kaikista julkisista varoista vuonna 2017. Osuus vaihteli 7 % ja 17 % välillä. Suomessa koulutusmenojen osuus kaikista julkisista menoista oli 9,9 %. Suomen osuus jäi OECD-maiden keskiarvon alapuolelle, mutta oli hieman EU23 keskiarvon yläpuolella. Osuus oli muiden Pohjoismaiden sekä hieman myös Viron alapuolella. Muissa Pohjoismaissa sekä Virossa koulutus rahoitetaan Suomen tavoin pääasiassa julkisin varoin.

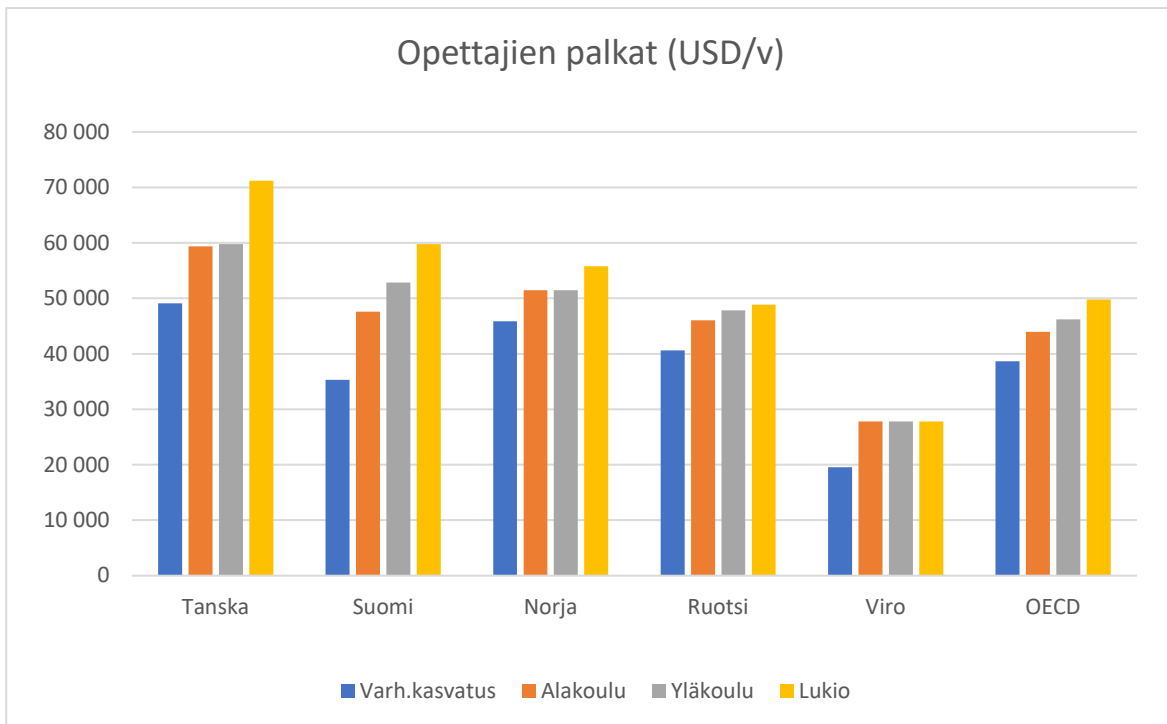
Koulutusmenojen suhteellinen osuus kaikista julkisista menoista 2017	
	%
Islanti	13,4
Norja	12,3
Ruotsi	11,9
OECD keskiarvo	10,8
Viro	10,0
Suomi	9,9
EU23	9,6
Taulukko C4.1	

Opettajien palkkaerot liittyvät Suomessa enemmän koulutusasteeseen kuin työvuosiin

Education at a Glance 2020 -julkaisussa todetaan edellisvuosien tapaan, että henkilöstön palkat muodostavat suurimman osan eri maiden koulutuskustannuksista.

Opettajan palkka on yleisesti kytköksissä suoritettuun tutkintoon, työkokemukseen ja siihen, millä koulutusasteella opettaja toimii. Varhaiskasvatuksen opettajien palkat (ISCED 02, *pre-primary education*) Suomessa (USD 35 293) jäävät OECD:n keskiarvon alapuolelle noin 9 %. Sen sijaan perusasteella ja toisella asteella palkat ovat OECD:n keskiarvoa korkeammat: alakoulussa 47 617 USD (noin 8 % OECD:n keskiarvoa korkeampi), yläkoulussa 52 866 USD (noin 14 % korkeampi) ja lukiossa 59 759 USD (noin 20 % korkeampi).

Vaikka opettajien palkkataso kaikkialla tyypillisesti paranee mitä korkeammasta koulutusasteesta on kyse, on muutos asteelta toiseen siirryttäessä keskimääräistä suurempi Suomessa. Erityisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä oleva palkkaero on kansainvälisesti verraten suuri.

Julkaisussa käsitellään myös opettajien uranaikaista palkkakehitystä. OECD-maissa opettajan palkka on koulutusasteen mukaan korkeimmillaan keskimäärin 78-80 % opettajauran alkuvaiheen palkkaa suurempi. Suomessa tämä kokemuksen ja virkaiän tuottama ero alkupalkkaan on maltillisempi (9–33 %).

Kun tarkastellaan palkkojen nousua vuosien 2005 ja 2019 välillä, tyypillisen koulutustaustan ja 15 vuoden opettajakokemuksen omaavien palkka oli noussut tuona aikana 7 % ala- ja yläkoulussa. Tässäkin suhteessa palkkakehitys Suomessa on ollut vaatimattomampi eli 0–4 %.

Tässä vertailussa on käytetty virkaehtosopimusten mukaisia palkkoja (ns. taulukkopalkkoja), joissa eivät näy mahdolliset palkanlisät tai työsuhde-edut, joita joissakin maissa on mahdollista saada. Esimerkiksi työstä syrjäseuduilla tai haasteellisilla alueilla maksetaan palkanlisää noin puolessa selvitykseen osallistuneista maista. Palkkoja vertailtaessa tulee myös muistaa, että esimerkiksi verotusaste eri maissa vaihtelee.

Rehtorit pärjäävät korkea-asteen koulutuksen saaneiden palkkavertailussa

*Education at a Glance*ssa on vertailtu myös sitä, miten opettajien palkkataso vertautuu muissa ammateissa toimiviin korkea-asteen koulutuksen saaneisiin työntekijöihin. Tässä vertailussa on käytetty todellisia palkkoja taulukkopalkkojen sijaan.

Yleisesti ottaen OECD-maissa opettajien palkat ovat pienemmät verrattuna muihin korkeasti koulutettuihin jätään 80–94 %:in kaikkien korkea-asteen koulutuksen saaneiden työntekijöiden palkkatasosta.

Suomessa varhaiskasvatuksessa (*pre-primary*) tämä prosenttiluku on vain 65 %. Toisaalta lukio-opettajien kohdalla tilanne Suomessa on päinvastainen, sillä heidän palkkatasonsa on noin 10 % korkeampi verrattuna yleisesti korkea-asteen koulutuksen saaneisiin. Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa ja Virossa tulokset ovat saman suuntaisia sillä erotuksella, että näissä maissa myös lukio-opettajien palkkataso jää muiden korkeasti koulutettujen palkkatason alle.

Rehtorit ja johtajat edellä mainituissa maissa sen sijaan sijoittuvat tässä palkkavertailussa hyvin varhaiskasvatusta (*pre-primary*) lukuun ottamatta. Vain Ruotsissa varhaiskasvatuksen johtajien palkat ylittävät muiden korkea-asteen koulutuksen saaneiden palkkatason (noin 7 % suurempi). Muiden asteiden

rehtorien palkkataso erityisesti Suomessa ja Tanskassa ylittää muiden korkea-asteen koulutuksen saaneiden palkkatason, esimerkiksi suomalainen lukiolehtori noin 47 %:lla ja tanskalainen lukiolehtori noin 57 %:lla. Virossa tämä ero on sekä perusasteella että lukiossa vain 7 %.

Opettajien työaikavertailu haastavaa

Opettajien työajan vertailu eri maiden kesken on vaikeaa johtuen erilaisista koulutusjärjestelmistä ja opettajan työn organisoinnista. Kuitenkin OECD:n käyttämien indikaattorien perusteella näyttäisi siltä, että opetettavien tuntien määrä vuodessa on Suomessa alakoulussa (677 tuntia) noin 13 % OECD:n keskiarvoa pienempi, yläkoulussa (592 tuntia) vastaavasti noin 17 % ja lukiossa (551 tuntia) noin 19 % alhaisempi. Yleisesti ottaen opetettavien tuntien määrä vähenee siirryttäessä alemmilla koulutusasteilta korkeammille.

Vaihtelua on luonnollisesti myös oppilaille pakollisten oppituntien määrissä. Alakoulun aikana suomalaiselle oppilaalle kertyy 3 905 pakollisia oppitunteja, joka on noin 15 % OECD:n keskiarvoa ja noin 8 % EU23-maiden keskiarvoa pienempi. Yläkoulussa oppitunteja kertyy 2 423, joka on vastaavasti noin 20 % OECD:n keskiarvoa ja noin 19 % EU23-maiden keskiarvoa alempi. Vertailussa oppituntien pituus on laskennallisesti 60 minuuttia. Vertailuluku on kyseisten kouluasteiden kokonaistuntimäärä riippumatta siitä, kuinka monta kouluvuotta niihin sisältyy.

Koronapandemia sulki kouluja kaikkialla mutta menetetty lähiopetus aika vaihtelee

Tämän vuoden *Education at a Glance* on poikkeuksellisen ajankohtainen, sillä julkaisuun on koottu myös tietoja kevään 2020 koronapandemian vaikutuksista kouluihin. Kansainvälisten indikaattorivertailuiden tiedot ovat yleensä parin vuoden takaisia, sillä matka laajasta kansainvälisestä tilastotiedonkeruusta tarkistettuihin ja julkaisuvalmiisiin indikaattoreihin on pitkä. Koronatilanteesta raportoidessaan *Education at a Glance* on kuitenkin ajassa kiinni.

Raportin mukaan maaliskuun 2020 loppuun mennessä koronapandemia oli sulkenut koulut ainakin joiltain osin kaikissa OECD-vertailun maissa. Valtaosassa maita koulut olivat kiinni maanlaajuisesti, joissain maissa vain pahimmilla riskialueilla. Joissain maissa taas osa kouluista pysyi lähiopetuksessa perustuen esimerkiksi koulun kokoon liittyviin kriteereihin. Ruotsin linja poikkesi muista, sillä siellä peruskoulut pysyivät auki koko kevään.

OECD:n vertailun maissa koulut olivat ainakin osittain suljettuna 7 – 19 viikkoa maaliskuun alkupuolelta kesäkuun loppuun, keskimäärin 14 viikkoa. Suomessa peruskoulut olivat pääosin suljettuina keuhällä yhteensä 8,5 viikkoa, lukiot ja ammattikoulut puolestaan kevätlukukauden loppuun asti, yhteensä 10,5 viikkoa. Suomen keskimääräistä lyhyempi kesto johtuu osin siitä, että meillä lukukausi päättyy useita maita aikaisemmin jo touko-kesäkuun taitteessa.

Yksi *Education at a Glancen* säännöllisesti julkaistavista indikaattoreista liittyy koulujen oppituntimäärien vertailuun. Lukujen avulla on mahdollista arvioida, kuinka paljon lähiopetusta oppilaat eri maissa menettävät koronapandemian takia.

Suomessa on kansainvälisesti verrattuna keskimääräistä vähemmän pakollisia oppitunteja ja lyhyemmät koulupäivät, joten useimmissa maissa oppilaat menettivät suomalaiskoululaisia enemmän lähiopetustunteja. Usein tarjolla oli kuitenkin Suomen tavoin etäopetusta ainakin jossain muodossa. Verkko-opiskeluun tarkoitettujen työkalujen ohella oppilaita pyrittiin tavoittamaan esimerkiksi tv:n ja radion opetusohjelmien avulla.

Maakohtaisiin vertailuihin liittyy kuitenkin rajoituksia. Kouluja koskeva päätösvalta on monessa maassa alueellisesti hajautettu, jolloin yhtenäisiä maakohtaisia tietoja opetusajan määrästä tai koulujen sulkemisen aikataulusta ja yksityiskohdista ei ole saatavilla.